

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»

КОБРИН МИХАЙЛО СТЕПАНОВИЧ

УДК 271.4-5 УГКЦ

**КУЛЬТОВО-ОБРЯДОВІ ПРАКТИКИ УГКЦ:
ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ**

09.00.11 – релігієзнавство

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Острог – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі теорії та історії культури Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент
Король Наталія Мирославівна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
доцент кафедри теорії та історії культури

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
Саган Олександр Назарович,
Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди
Національної академії наук України,
провідний науковий співробітник

кандидат філософських наук
Паславський Іван Васильович,
Інститут українознавства ім. І. П. Крип'якевича
Національної академії наук України,
провідний науковий співробітник

Захист відбудеться «9» вересня 2015 р. о 14:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 48.125.01 у Національному університеті «Острозька академія» Міністерства освіти і науки України, за адресою: 35800, м. Острог, вул. Семінарська, 2.

З дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці Національного університету «Острозька академія» за адресою: 35800, м. Острог, вул. Семінарська, 2.

Автореферат розісланий «31» липня 2015р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат історичних наук, професор

В. В. Павлюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Соціокультурний простір, у який входить українське суспільство, протягом усього історичного існування перебував на перетині різних культур та цивілізацій. Це призвело як до позитивних результатів, а саме: до формування культурної різноманітності й толерантності соціокультурного буття українців, так і до негативних – у формі конфліктів та війн. Така ситуація спричинила постійне перебування українства в стані складного геополітичного конфлікту із сусідніми країнами за українські території та за вплив представників різних цивілізацій на життєвий та світоглядний простір українців. У філософській науковій спільноті цей стан розглядають як «межовий», а його екзистенцію – як «існування на пограниччі».

Найбільшого поєднання східна і західна парадигми мислення в християнській традиції на українських й білоруських землях зазнали за часів підготовки, прийняття та підтвердження Берестейських артикулів, які консолідували Київську православну митрополію з латинським Римом із збереженням візантійського обряду. У результаті утворилася найбільша східна католицька унійна церква, що за часів австрійської імператриці Марії Терезії отримала назву Українська Греко-Католицька Церква. Ця релігійна спільнота є яскравим прикладом «межовості» українського соціокультурного простору. Українська Греко-Католицька Церква є однією з найбільших конфесій, яка активно проводить свою діяльність на території всієї України. Отже, УГКЦ виходить за межі означення її як регіональної церкви Галичини.

Середовище конфесії неоднорідне: у її межах існують три групи, кожна з яких має свою ідентифікацію, що ґрунтується на особливостях культово-обрядових практик групи. Під поняттям «ідентифікація» позначатимемо історію створення, існування, еволюціонування кожної групи, а також їхні богословські засади, регіональну специфіку та харизматичних лідерів. Розглядаючи явище релігійної ідентифікації в середовищі УГКЦ, науковці виокремлюють окцидентальну (прозахідну) групу, орієнтальну (просхідну) групу. У дослідженні виділено й загальнокатолицьку групу, яка має розповсюджену мережу общин у всій Католицькій Церкві та серед українських греко-католиків зокрема. Виокремленні науковцями три ідентифікаційні групи сукупно творять єдину ідентичність Української Греко-Католицької Церкви.

Загалом проблематика культово-обрядового життя Української Греко-Католицької Церкви є недостатньо вивчена в українському науковому середовищі. Сучасні наукові праці дають, здебільшого, тільки загальний огляд цього феномену. Натомість богословські праці зосереджуються на розгляді лише певних аспектів культово-обрядового життя УГКЦ.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана відповідно до теми науково-дослідної роботи кафедри теорії та історії культури «Становлення нової соціокультурної реальності в Україні» (державний реєстраційний номер 0113U001899). Дисертаційна робота пов'язана з науковими темами лекцій, які читають на кафедрі теорії та історії культури філософського факультету Львівського національного університету

імені Івана Франка.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертації полягає в з'ясуванні особливостей та тенденцій розвитку культово-обрядової практики та її трансформацій у середовищі УГКЦ.

Реалізація поставленої мети дослідження полягає у виконанні таких завдань:

1) окреслити головні напрямки розвитку дослідницької думки, в яких здійснюють релігійно-філософське осмислення феномену культового життя унійної церкви;

2) простежити еволюцію та розвиток культової практики УГКЦ від Берестейської унії до кінця XIX століття в контексті взаємодії релігійно-догматичних чинників та специфіки соціального розвитку;

3) проаналізувати особливості формування ідентифікаційних груп у середовищі Української Греко-Католицької Церкви у XX ст. у контексті релігійно-світоглядного вибору між східною та західною культово-обрядовими традиціями;

4) здійснити компаративний аналіз філософсько-богословських основ Католицизму та Православ'я, простеживши специфіку виявів феномену межовості на прикладі обрядовості Греко-Католицизму;

5) виокремити структурні елементи в середовищі сучасної Української Греко-Католицької Церкви, застосовуючи критерій ідентичності в його культово-обрядовому та соціально-релігійному аспекті;

6) висвітлити сучасний стан та тенденції розвитку культово-обрядових практик орієнтальної та окцидентальної греко-католицької ідентифікаційних груп;

7) з'ясувати особливості культу та структуру загальнокатолицької ідентифікаційної групи як новітньої тенденції функціонування Української Греко-Католицької Церкви.

Об'єктом дослідження є історичні особливості та сучасний стан культово-обрядового життя Української Греко-Католицької Церкви.

Предметом дослідження є Українська Греко-Католицька Церква в її культово-обрядовому вимірі.

Методи дослідження. Загальна методологія дослідження є інтердисциплінарною, оскільки містить у собі методи різних дисциплін, а саме: філософські методи (герменевтичний, феноменологічний), історичний (історико-критичний аналіз) та соціально-антропологічний (інтерв'ювання). Дисертація ґрунтується на принципах об'єктивності та історизму. Для розгляду історичного розвитку греко-католицького культово-обрядового життя використано метод історико-критичного аналізу, а для порівняння філософсько-богословських основ Православ'я та Католицизму – метод компаративного аналізу. При дослідженні сучасного стану УГКЦ, який містить у собі структуру культово-обрядових практик та склад ідентифікаційних греко-католицьких груп, застосовано метод структурно-функціонального аналізу.

Наукова новизна роботи. Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному, філософсько-релігієзнавчому дослідженні богословсько-

філософських основ та феномену культово-обрядових практик УГКЦ. Основні складові авторської концепції можуть бути представлені такими теоретичними положеннями, які мають наукову новизну й виносяться на захист:

вперше:

- здійснено релігієзнавчо-філософське осмислення еволюції культово-обрядових практик у середовищі УГКЦ із врахуванням сучасної динаміки розвитку культового життя в межах Церкви;

- осмислено виникнення та еволюціонування унійної церкви в контексті взаємодії та синтезу східних та західних християнських парадигм мислення;

- окрім орієнтальної (просхідної) та окцидентальної (прозахідної) греко-католицьких груп, які розглядали й попередні науковці, у дослідженні виокремлено загальнокатолицьку ідентифікаційну групу.

Удосконалено:

- тлумачення явища ідентифікаційної групи застосоване до аналізу середовища греко-католицької спільноти;

- поняття про середовище Української Греко-Католицької Церкви щодо здійснення культово-обрядових практик на три ідентифікаційні групи;

- поняття культу та культово-обрядових практик у їхньому філософсько-історичному змістовному наповненні.

Отримало подальший розвиток:

- історіософський аналіз трансформацій Української Греко-Католицької Церкви у вимірі її культово-обрядового функціонування;

- характеристика структурних елементів греко-католицької спільноти відповідно до їхніх світоглядних орієнтацій;

- зміст та наслідки соборів (Вселенських та Помісних) для формування та функціонування культового життя УГКЦ.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення й висновки можуть бути використані при викладанні різноманітних гуманітарних курсів у вищих навчальних закладах, а також при викладанні спецкурсів, які пов'язані з релігієзнавчою та культурологічною тематикою.

Дисертаційна робота пов'язане з науковими темами лекцій, що читають на кафедрі теорії та історії культури філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, наприклад, з темами загальних курсів «Релігієзнавство», «Історія української культури», «Естетика», «Семіотика». А також спецкурсів «Формування нової соціокультурної реальності в Україні», «Символ і символізм у культурі», «Християнство в Україні: історія та сучасність», «Порівняльне релігієзнавство» та «Регіональна типологія культури».

Апробація основних положень і результатів дослідження здійснена шляхом обговорення на засіданні та науково-теоретичних семінарах кафедри теорії та історії культури Львівського національного університету імені Івана Франка. Головні положення та результати дисертації апробовані автором під час виступів на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: Студентсько-аспірантській конференції філософського факультету ЛНУ ім. І.Франка, Львів (19–20 квітня 2012 р.); V міжнародній

науковій конференції «Проблеми культурної ідентичності в ситуації сучасного діалогу культур», Острог, (26–27 квітня 2012 р.); Науково-звітній конференції філософського факультету ЛНУ ім. І. Франка, Львів (6 лютого 2013 р.); VI Міжнародній науковій конференції «Культура в горизонтах сталих і плинних ідентичностей», Острог (12–13 квітня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Соціокультурні виміри релігійних процесів у світі та в Україні», Чернівці (30–31 травня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Суспільно-політичні та соціокультурні процеси в Україні та світі», Київ (31 травня–1 червня 2013 р.); XXVIII международной научно-практической конференции «Актуальные вопросы общественных наук: социология, политология, философия, история» Новосибирск, (09 сентября 2013 г.); Міжнародній науковій конференції «Проблеми культурної ідентифікації в контексті соціокультурного різноманіття», Острог (04 квітня 2014 р.); Науково-звітній конференції філософського факультету ЛНУ ім. І. Франка, Львів (05 лютого 2015 р.); Всеукраїнській науковій конференції «Духовність. Культура. Пам'ять», Львів (13 травня 2015 р.).

Публікації. Результати дослідження викладені у 12 публікаціях, з них – 5 статей у фахових виданнях, затверджених у переліку ДАК МОН України, 2 – у наукометричному науковому виданні «Гілея».

Структура дисертації зумовлена метою, завданнями та логікою розкриття теми. Робота складається зі вступу, 3 розділів (які містять 10 підрозділів), висновків і списку використаних джерел, що нараховує 230 позицій. Загальний обсяг роботи становить 199 сторінок, основний текст – 180.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми, зазначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету та завдання дисертації, об'єкт і предмет дослідження, проаналізовано методи дослідження, з'ясовано наукову новизну, практичне значення, наведено відомості щодо публікації та апробацій отриманих результатів.

У першому розділі дисертації – **«Дослідження культово-обрядових практик УГКЦ: джерельна база, стан наукового вивчення та теоретико-методологічні засади дисертаційного дослідження»** – представлено загальні теоретичні засади дослідження культово-обрядових практик УГКЦ, розглянуто джерельну базу та проаналізовано стан наукового вивчення проблеми, а також сформульовано методологічні засади та категоріальний апарат дисертації.

Підрозділ 1.1. «Джерельна база з питань культового життя УГКЦ як об'єкт релігійно-філософських студій». Тема та завдання дисертаційної роботи зумовили необхідність охоплення джерел, що присвячені різним аспектам дослідження: офіційні постанови соборів і синодів УГКЦ, які присвячені питанням культово-обрядового життя, статути монаших

згромаджень, якими вони керуються у своєму молитовному житті, офіційні документи Католицької Церкви, що мають відношення до греко-католицької обрядовості. Ще одною джерельною групою дослідження є літургійні тексти, а також тексти паралітургійних практик, що розміщені у різноманітних молитовниках.

Наступною групою джерел у дослідженні є філософсько-богословські праці відомих представників Православ'я та Католицизму, зокрема використані праці Василя Великого, Теодора Студита, Томи Аквінського, Ігнатія Лойоли та інших.

У роботі розглянуто праці відомих греко-католицьких предстоятелів та єпископів, які керували цією Церквою у різний період. Так, використано праці Андрея Шептицького, Григорія Хомишина, Йосипа Сліпого, Івана-Мирослава Любачівського та Любомира Гузара та інших.

У дисертації, використано значну кількість джерел – понад сто позицій, які представляють історичні документи УГКЦ, сучасні документи УГКЦ та Католицької Церкви, праці видатних богословів східної та західної Церков, а також послання предстоятелів УГКЦ. Інформацію стосовно сучасного стану Української Греко-Католицької Церкви, а також різноманіття спільнот, які існують у межах цієї Церкви, аналізуємо через розгляд офіційних сторінок греко-католицьких та загальнокатолицьких спільнот і рухів. Також у роботі застосовано інтерв'ю, які були взяті у представників різних греко-католицьких монаших та мирянських спільнот.

У **підрозділі 1.2. «Стан наукового вивчення проблеми»** розглянуто головні теоретичні праці, які є основою дослідження для всебічного розгляду та аналізу культово-обрядового життя Української Греко-Католицької Церкви.

У цьому підпункті дисертаційної роботи проаналізовано наукову літературу, яка була використана. Висвітлено загальний стан вивчення теми дослідження. У дослідженні розглянуто і використано різні групи літератури.

Стосовно категоріально-деніфікативного апарату дослідження використано праці таких дослідників як А. Колодний, С. Токарев, Д. Угринович, Е. Дюркгайм. Також застосовано етнологічні розвідки Ю. Бромля, Р. Ітса, А. Бабуїріна та А. Пономарьова. Основні аспекти методології дослідження було розкрито завдяки працям українських дослідників С. Гатальської та А. Богачова, білоруської дослідниці І. Жбанкової та швейцарського дослідника Ж. Ваарденбурга. Поняття ідентичності розкрито завдяки працям іноземних дослідників Е. Еріксона, Е. Сміта, М. Заворотньої та українського дослідника І. Папаяні.

Зміст поняття «літургії» розкрито у працях закордонних дослідників Р. Гвардіні, Ф. Ганонкура, М. Кунцлера, Р. Тафта та Г. Шульца та українських П. Богмата, Ю. Катрія, М. Соловія, В. Мельничука, Ю. Федорова та Т. Шманька. Для осмислення та аналізу літургії також використано праці російських дослідників К. Керна, О. Шмемана, В. Алімова, М. Красовської, М. Скабаллановича.

Для розкриття сутності та змісту православного віровчення і культових особливостей проаналізовано праці українських дослідників О. Сагана, Ю. Чорноморця, А. Колодного, а також зарубіжних науковців С. Булгакова, І. Меєндорфа, К. Уера, Т. Шпідліка, В. Лоського, О. Чорткова та І. Алфеева. Католицьке віровчення та культові особливості розглянуто у працях українських науковців І. Козловського, П. Содомори, М. Димида, С. Мудрого та Ю. Городечного, а також закордонних науковців М. Баттіста, А. фон Гарнака та Д. Кирьянова.

Питання еволюції релігійно-філософського розуміння культово-обрядового життя в історії УГКЦ вивчено в працях українських учених А. Колодного, А. Васьківа, І. Ісіченка, І. Нагаєвського, О. Недавньої, І. Паславського, С. Головащенко, С. Сенік, Б. Гудзяка, Л. Гуцуляка, А. Пашука, І.-П. Химки, А. Сапеляка та інших.

Сучасний стан та особливості Українського Греко-Католицизму висвітлено в працях І. Левицького, В. Ленцика, О. Єгрешія, Г. Хорунжого, В. Скопельського, О. Кисильова та інших. Також проаналізовано сучасний стан та тенденції розвитку християнства у працях таких зарубіжних дослідників, як Ж.-П. Віллем, Ф. Аматулі, А. Кураєва та інших.

Отже, аналіз використаної в дисертації наукової літератури свідчить про те, що вона охоплює теоретичні, історичні та сучасні аспекти культово-обрядових практик Української Греко-Католицької Церкви.

У підрозділі 1.3. «**Методологічні основи та категоріально-дефінітивний апарат дослідження**» розглянуто теоретичні основи дослідження. Задекларовано принципи, на яких ґрунтуються все дослідження. Проаналізовано різноманіття методів, використаних у дослідженні. Визначено та описано методологічні засади роботи. Також у цьому підрозділі розглянуто категоріально-дефінітивний апарат дослідження, що використовується при аналізі культово-обрядових практик сучасної Української Греко-Католицької Церкви.

Для визначення теоретичних основ дослідження окреслено методологію, яку застосовано в дисертації. Варто зазначити, що загальна методологія дослідження є інтердисциплінарною. Така позиція зумовлена фактором різносторонності об'єкта, що досліджується. Оскільки осмислення методології феномену культово-обрядових практик УГКЦ містить у собі аналіз змісту, який несе культ і зумовлену ним обрядовість, у дослідженні застосовано філософію релігії, зокрема праксеологію.

Філософські дисципліни також забезпечують пояснення змісту культу поряд із богословською інтерпретацією досліджуваного поняття. Релігієзнавчі дисципліни дають об'єктивний погляд та опис культово-обрядових практик. Прив'язаність об'єкту дослідження до Української Греко-Католицької Церкви зумовлює його розгляд із погляду історичних дисциплін: необхідно здійснити аналіз історичного розвитку греко-католицьких культово-обрядових практик. Розгляд сучасного стану зумовлює звернення до соціально-антропологічної науки, зокрема до методу інтерв'ювання, для того щоб повноцінно представити різні греко-католицькі групи. Також для аналізу греко-католицького

середовища використано його типологізацію через психоаналітичну структуру ідентифікації реципієнта обрядовості в окремі групи, що творять греко-католицьку ідентичність. Таке різноманіття звернень до різних наукових дисциплін і визначає інтердисциплінарну методологію дослідження. Окрім того, робота будується на загальнонаукових принципах об'єктивності та історизму.

Інтердисциплінарність дослідження визначається й тим, що в ньому використовують: загальнонаукові (різні види аналізу, синтезу тощо), філософські (герменевтичний, феноменологічний тощо) та соціально-антропологічні (інтерв'ювання) методи.

Щодо категоріально-дефінітивного апарату дослідження, то тут головними поняттями, які розглянуто, є поняття «культ» та «обряд».

Другий розділ «Еволюція культово-обрядових практик УГКЦ». У цьому розділі кандидатської роботи для повного аналізу особливостей та тенденцій розвитку культово-обрядових практик Української Греко-Католицької Церкви розглянуто історичний контекст еволюції культового життя конфесії. Простежено стан богослужбової традиції під час підписання Берестейської унії та до діяльності Церкви в сучасних умовах. Цей часовий проміжок проаналізовано протягом періоду латинізації греко-католиків до відновлення традицій східнохристиянської обрядовості та появи чинників формування ідентифікаційних груп у середовищі УГКЦ.

У **підрозділі 2.1. «Феномен латинізації культово-обрядових практик УГКЦ (1596-1891)»** розглянуто період розвитку унійної церкви від часу її формального заснування до Львівського собору 1891 року. Цей період характеризується пошуком греко-католицької ідентичності, що яскраво проглядається через культово-обрядові практики, що зазнали значного латинського впливу.

Розглядаючи поступ, який пройшла Українська Греко-Католицька Церква від часу свого заснування в процесі підписання та реалізації Берестейської унії і аж до кінця XIX століття, необхідно зазначити, що ця конфесія зазнавала постійного латинізуючого впливу. Цей вплив був підтриманий із боку Католицької Церкви Польщі та Римським Престолом. Одним із визначальних фактів, через який здійснювалася латинізація, було навчання греко-католицьких семінаристів та богословів у католицьких закладах Європи, де панувала західна богословська-філософська традиція, а також літургійне життя згідно з латинськими приписами. Також про латинізацію греко-католиків свідчать постанови Замоїського синоду, який систематизував культово-обрядові практики відповідно до рішень Триденського собору. Добромільська реформа Василіанського чину, реалізована отцями-єзуїтами, а також Львівський помісний собор 1891 року засвідчили масштабне поширення латинізуючих впливів стосовно обрядовості. Варто зазначити, що спроби очищення культово-обрядових практик від латинізуючих впливів або були не успішними, як літургійна реформа Гераклія Лісовського (80-ті–90-ті рр. XVIII ст.), або були ініційовані та підтримані Російською імперією для приєднання уніатів до Московського православ'я на Правобережжі (1839 р.), Холмщині та Підляшші

(70-ті рр. XIX ст.). Тому для багатьох греко-католиків культово-обрядове очищення та повернення до джерел їхньої віри викликало велику підозру, а дотримання латинізуючих культово-обрядових практик ще раз засвідчувало їхню вірність Римському престолу, а також «вірі батьків».

Підрозділ 2.2. «Орієнтальний та окцидентальний шлях розвитку культово-обрядового життя УГКЦ (кінець XIX ст.–1946)». Тут розкрито важливий етап розвитку УГКЦ, який сприяв активному розвитку і трансформації цієї конфесії практично у всіх ділянках її життя: період із кінця XIX століття і до закінчення Другої Світової війни. У цей період у межах УГКЦ здійснювали свою діяльність такі важливі й знані постаті, як Йосип Сліпий, Гавриїл Костельник, Григорій Хомишин, Йосафат Коциловський, а також масштабна та багатогранна постать митрополита Андрея Шептицького, який очолював Українську Греко-Католицьку Церкву на той час. Цей церковний діяч реформував церкву в багатьох ділянках її життя, а також започаткував рух за повернення до візантійсько-слов'янських джерел духовності, тим самим сприяючи дискусіям серед прихильників прозахідного і просхідного вектору розвитку УГКЦ.

Активний розвиток УГКЦ у міжвоєнний період за предстоювання митрополита Андрея Шептицького створили атмосферу для розвитку богословських дискусій стосовно греко-католицької ідентичності. Одна з найважливіших дискусій розвинула навколо питання культово-обрядових практик. З одного боку Андрей Шептицький разом зі своїм братом Климентієм Шептицьким поширювали і вибудовували чернецтво за зразком студитського уставу. Також митрополит Шептицький запросив до України представників католицьких орденів редемптористів та слезіян, які, прийнявши візантійський обряд, створили свої східні відгалуження у структурі своїх орденів. Так, митрополит Шептицький фактично сприяв започаткуванню загальнокатолицької ідентифікаційної групи в межах УГКЦ. З іншого боку станіславівський єпископ Григорій Хомишин відстоював позицію максимального зближення з Римом, а також збереження та множення латинізуючих елементів у культово-обрядовому житті УГКЦ.

У підрозділі 2.3. Особливості розвитку культово-обрядових практик УГКЦ в другій половині XX ст. (1946–1989) проаналізовано один із визначальних етапів розвитку культово-обрядових практик Української Греко-Католицької Церкви, а саме: період розвитку цієї Церкви від закінчення Другої Світової війни до здобуття Україною своєї незалежності. Цей етап розвитку був визначальним для визначення ідентичності Української Греко-Католицької Церкви у сьогоденні. Закінчення війни визначило долю цілого світу на десятки років наперед, розділивши світ на два табори: капіталістичний (західний, демократичний) та соціалістичний (східний, радянський). Європа була поділена на Західну і Східну, що також вплинуло на розвиток УГКЦ, зокрема і на розвиток її культово-обрядових практик. З одного боку, культово-обрядове життя греко-католиків проходило у підпіллі, нелегально – на теренах Радянського Союзу, з іншого боку воно розвивалося на теренах Західної Європи та Американського континенту в легальний спосіб.

Дослідивши середовище Української Греко-Католицької Церкви в радянський період, необхідно зазначити, що воно розвивалося у двох площинах, а саме: у підпіллі в Радянському Союзі та за кордоном у діаспорі. Підпільне середовище законсервувало та сакралізувало різноманітні латинські нашарування у культово-обрядових практиках. Це було зумовлене тим, що латинізуючі елементи давали додаткове відчуття належності до гнаної і переслідуваної Церкви, створювали греко-католицьку ідентифікацію. З іншого боку, намагання відновлювати візантійсько-православні культово-обрядові практики викликало підозру щодо намагання завербувати людей до Православної Церкви (Московського патріархату), до якої насильно приєднали УГКЦ у 1946 році на Львівському псевдособорі. Діаспорне ж середовище, що розвивалося у вільних умовах, доєдналося і розвивало постанови II Ватиканського собору, які мали екуменічний характер, а також високо оцінили літургійно-богословські традиції східних Церков, зокрема і слов'яно-візантійського варіанту, постановляючи розвивати ці традиції у молитовному житті Східних Католицьких Церков.

Третій розділ «Сучасна Українська Греко-Католицька Церква: особливості культового життя» присвячений культово-обрядовому життю сучасної Української Греко-Католицької Церкви та тенденціям його розвитку. Здійснено компаративний аналіз філософсько-богословських концепцій Православ'я та Католицизму для кращого розуміння ідейного підґрунтя, на якому ґрунтуються культово-обрядові практики УГКЦ. Для кращого усвідомлення та аналізу різноманіття культово-обрядових практик греко-католицька спільнота структурована на три ідентифікаційні групи: орієнтальну, окцидентальну та загальнокатолицьку.

У підрозділі **3.1. «Філософські аспекти та богословські тлумачення літургійних практик у східному та західному християнстві»** для всебічного розгляду культово-обрядових практик Української Греко-Католицької Церкви проаналізовано богословсько-філософські концепції, які стали основою для розвитку особливостей духовності Православ'я та Католицизму.

Враховано, що феномен УГКЦ як східнокатолицької спільноти, що була започаткована та розвинулася на українських землях як «пограничних» територіях, увібрала у своїй основі культово-обрядове життя візантійсько-слов'янської традиції та догматичне вчення Католицизму. Еволюція культово-обрядових практик українських греко-католиків витворила своєрідний феномен поєднання духовності Східної і Західної християнських Церков.

Проаналізувавши філософсько-богословські основи та догматичні особливості Православ'я, необхідно зазначити, що ця традиція у своїй основі опирається на платонівсько-неоплатонічну філософську традицію з розробленим вченням Отців Церкви першого тисячоліття, а також традицію ісихазму. Сукупно всі ці елементи дали феномен Православного світосприйняття і світобачення, що особливо простежується у східнохристиянських культово-обрядових практиках.

Осмилюючи філософсько-богословські концепції Католицизму, треба зауважити, що вони ґрунтуються на традиціях римського еklektизму та легізму,

філософії Августина Аврелія і аристотелівсько-томістичній традиції, що виробили, з одного боку, раціональне ставлення до культово-обрядових практик, а, з іншого, містицизм, який проголошує звернення до чуттєвого стану людської душі. Всі ці компоненти в комплексі становлять феномен культово-обрядових практик Католицизму.

Проаналізувавши філософські концепції східного та західного християнства, необхідно зазначити, що такі традиції мають різну основу, а також смислові та ціннісні орієнтири. Вони ґрунтуються на східній та західній парадигмі мислення. Якщо східнохристиянська традиція у своїй основі має ірраціональні ідеї, то західнохристиянська традиція – раціональні ідеї. У Православній традиції головною метою є спасіння через внутрішні розважання та споглядання, а в Католицизмі спасіння здобувається через діяння, яке виражається у соціальній активності та місіонерстві.

Ці дві ідейні традиції сформували філософсько-ідеологічне підґрунтя Української Греко-Католицької Церкви, розвиток якої відбувався в діалектичному протиборстві між двома філософсько-богословськими системами.

У підрозділі 3.2 «Орієнтальна спрямованість культово-обрядових практик ідентифікаційної греко-католицької групи» розглянуто орієнтальну ідентифікаційну групу: починаючи з аналізу структури культово-обрядових практик цієї групи та продовжуючи розгляд чернечих та мирянських організацій, які у своїй діяльності практикують і популяризують східнохристиянське культове життя. Оскільки слов'яно-візантійський обряд є основою духовності та культово-обрядових практик для всієї УГКЦ і всіх греко-католицьких ідентифікаційних груп, то орієнтальну групу зі своєю структурою та складом проаналізовано насамперед.

Розглянувши структуру орієнтальних культово-обрядових практик УГКЦ можна виокремити частини обрядовості, які поділені за часовим принципом, а саме: денне, тижневе, місячне та річне кола богослужінь. Також до особливостей орієнтальних греко-католицьких культових практик треба зарахувати святкування великих християнських свят, практики постів та моління Ісусової молитви на так званих чотках.

Орієнтальна греко-католицька ідентифікаційна група представлена, зокрема, діяльністю чернечих згромаджень, а також громадсько-мирянських організацій, які у своїй діяльності використовують, популяризують і відроджують слов'яно-візантійський обряд у його структурному вигляді, що був розглянутий у попередньому підпункті.

Описавши і охарактеризувавши східну богослужбову практику, яка існує в межах УГКЦ, хочемо зазначити, що ця практика має свій прояв у щоденному житті багатьох віруючих і монахів-студитів у середовищі греко-католиків, а також характерна своєю ірраціональною основою і намаганням досягнути споглядання Бога через культово-обрядову практику.

У підрозділі 3.3. «Окцидентальність у середовищі Української Греко-Католицької Церкви як вияв латинізації» досліджено культово-обрядові практики окцидентальної групи, що становлять собою певну модифікацію та

запозичення, яке греко-католики в основному перейняли від латинського обряду. Потрібно зазначити, що протягом історії саме ці запозичення часто ставали символами греко-католицької ідентичності, як, зокрема, у час існування цієї Церкви у підпіллі у другій половині ХХ ст.

Проаналізувавши специфіку культово-обрядових практик окцидентальної греко-католицької ідентифікаційної групи, зазначимо, що в них застосовується латинські, або златинізовані форми. Ці практики стосуються практично всіх елементів обрядовості церкви – від Літургії до приватних молитовних практик; в основному ґрунтуються на зверненні до раціонального осмислення Бога і Священного, а також трактують діалог із Богом і святими через розумове осмислення культово-обрядових практик. Варто теж зазначити, що такі культово-обрядові практики є в багатьох випадках основою духовної ідентифікації окцидентальної ідентифікаційної групи.

Розгляд складу окцидентальної греко-католицької ідентифікаційної групи дає змогу стверджувати, що ця група в своїй основі має Василіанський чин, котрий, окрім власної розгалуженої структури, став засновником і духовним провідником у низці монаших і мирянських греко-католицьких рухів.

Окцидентальна ідентифікаційна група УГКЦ використовує низку латинських запозичень, які були впровадженні в богослужбовий вжиток УГКЦ протягом століть, тому ці культово-обрядові практики для частини греко-католиків стали ключовими у визначенні своєї ідентичності, а також невід'ємною частиною їхнього щоденного молитовного життя.

У підрозділі 3.4. «Феномен загальнокатолицького руху та його вияви в культово-обрядовому функціонуванні сучасної УГКЦ» основну увагу зосереджено на дослідженні, як Українська Греко-Католицька Церква, крім своєї східної та модифікованої під латинським впливом ідентифікацій, має ще суто католицьку ідентифікацію. У межах Католицької Церкви вона ідентифікується як одна зі Східних Католицьких Церков, Церков свого права та традиції. Водночас ця конфесія тісно співіснує і співпрацює з іншими структурними елементами Католицизму, зокрема Римською курією із її структурою, а також з іншими Східними Католицькими Церквами. Українська Греко-Католицька Церква активно бере участь у різноманітних всекатолицьких заходах (з'їздах, конференціях, Всесвітніх днів молоді, молитовних тижнях, тощо). Серед греко-католиків ведуть свою діяльність загальнокатолицькі монаші чини, а також мирянські рухи, які приймають візантійську обрядовість, але у своїй діяльності мають специфічні прояви культово-обрядових практик. У цьому підрозділі дисертації розглянуто феномен загальнокатолицької ідентифікаційної групи в межах УГКЦ.

Ця група складається з чернечих і мирянських католицьких згромаджень, що діють у межах Католицької Церкви незалежно від обряду. Переважно вони були засновані на Заході в межах римо-католицького обряду, але потім поширили свою діяльність на інші Східні Католицькі Церкви, зокрема і УГКЦ. Більшість із них перейняли візантійський обряд і культово-обрядове життя у ньому, але застосовують також певні культові відмінності, такі як пошанування

засновників своєї спільноти і певні приписи, що стосуються всіх членів цієї спільноти, незалежно від їхнього обряду.

Отже, необхідно зазначити, що загальнокатолицька група, керуючись постановами II Ватиканського Собору і загальними тенденціями, які панують у Католицизмі, вивчає та дотримує візантійського обряду стосовно свого молитовного життя. Поряд із тим представники загальнокатолицької групи дотримуються культово-обрядових практик, що є додатковими та глобально не суперечать східнокатолицьким традиціям, але духовно поєднують їх зі своїми спільнотами в межах всієї Католицької Церкви.

Загальнокатолицька ідентифікаційна група, яка діє в межах Української Греко-Католицької Церкви, структурується відносно культово-обрядових практик, які вона здійснює і які полягають у дотримуванні візантійсько-слов'янського обряду. Представники групи здійснюють культивування та поклоніння святым, які були у складі того чи того загальнокатолицького монашого чину чи католицького руху, застосовують молитовні практики, що притаманні католицькому чину чи руху серед своїх членів. Щодо складу загальнокатолицької групи, то вона є різноманітною, має тенденцію розвитку і збільшення представництва різноманітних загальнокатолицьких організацій та рухів серед греко-католиків.

У **Висновках** узагальнено і підсумовано основні положення дисертаційної роботи, які пов'язані зі специфікою греко-католицької культово-обрядової практики та її трансформації у середовищі УГКЦ. Викладене у дисертації підсумовують такі положення:

1. Осмислення феномену існування релігійних спільнот здійснюється шляхом виокремлення аспектів їхнього функціонування, одним з яких є культово-обрядовий вимір. Саме тому культові практики Української Греко-Католицької Церкви як різноаспектне явище та як вимір існування ідентичності конфесії потребують глибокого всестороннього аналізу теоретичних основ.

2. Особливості культового-обрядових практик УГКЦ, насамперед зумовлені межовістю формування греко-католицького середовища: з одного боку ґрунтуючись на православних філософсько-богословських концепціях, а з іншого, – застосовуючи філософсько-богословські підходи до формування своєї ідентичності через культово-обрядові практики Католицизму. Тому Українська Греко-Католицька Церква як феномен пограничного світу увібрала в своїй ідентифікації східні та західні філософсько-доктринальні традиції, які виявилися у формуванні культово-обрядових практик Греко-Католицизму.

3. Продемонстровано, що розвиток УГКЦ від її утворення внаслідок Берестейської унії і до кінця XIX століття відбувався під постійним латинізуючим впливом із боку католиків латинського обряду. Брак власних навчальних закладів, які б навчали майбутніх отців і богословів у дусі східного християнства, спонукало до того, що майбутні отці й богослови вчилися на Заході в духовних закладах із латинською богословською парадигмою мислення. Латинізацію греко-католиків засвідчують постанови Замойського синоду, який систематизував культово-обрядові практики згідно з рішеннями Триденського собору, Добромильська реформа Васильянського чину, яку

провадили отці-єзуїти, а також Львівський помісний собор 1891 року, який прийняв багато латинізуючих впливів у сфері обрядовості. Спроби очищення культово-обрядових практик від латинізуючих впливів або були не реалізовані, або були ініційовані та підтримані Російською імперією з метою приєднання уніатів до Московського православ'я. Тому для греко-католиків культово-обрядове очищення викликало велику підозру, а дотримання латинізуючих культово-обрядових практик ще раз засвідчувало їхню вірність Римському престолу, а також зберігало їхню ідентичність.

4. Встановлено, що ХХ століття було важливим етапом розвитку Української Греко-Католицької Церкви. На початку століття предстоятель Церкви Андрей Шептицький впроваджував зміни і реформи в житті Церкви. Очищувалися культово-обрядові практики, які використовували греко-католики, від латинських нашарувань. Митрополит Шептицький визначив курс конфесії на поглиблене вивчення і застосування східної візантійської духовності, він очолив орієнтальну групу серед греко-католицького духовенства. Ці дії призвели до дискусії з частиною греко-католицького духовенства на чолі з станіславівським єпископом Григорієм Хомишином, яка виступала за збереження латинських нашарувань у культово-обрядових практиках, а також виступала за більш тісний зв'язок із латинською богословською традицією.

У післявоєнний період УГКЦ розвивалася у двох середовищах. Одне з них – це підпільна церква на Галичині та в Україні загалом, а також діаспорна Церква за кордоном. Підпільне середовище витворило певну сакралізацію обрядовості у підпіллі, яка у своїй основі мала златинізовані елементи культово-обрядових практик УГКЦ. Діаспорне середовище опиралося на загальнокатолицькі тенденції розвитку богословського ставлення до східної духовності, що в основному ґрунтувалися на рішеннях II Ватиканського собору і проголошували повернення Східних Католицьких Церков до своїх основ. У межах УГКЦ продовжилася тенденція поділу на греко-католиків «латиників», які в підпільній Церкві продовжували традиції запозичень від римо-католиків і які керувалися ще постановами Тридентського собору стосовно літургійного богослов'я, а також «восточників», які, спираючись на постанови II Ватиканського собору, взяли за основу очищення культово-обрядових практик УГКЦ від латинізуючи нашарування, а також відродження давніх візантійських традицій.

5. Дослідивши культово-обрядові практики сучасної УГКЦ, виявлено, що їхні особливості є різноманітними. Спираючись на візантійський обряд слов'яно-українського зразка, на загальну конфесію ділиться на три ідентифікаційні групи, кожна з яких має особливий підхід стосовно використання обрядів: орієнтальну, окцидентальну та загальнокатолицьку групи.

Також визначено, що ідентифікаційні групи в межах Української Греко-Католицької Церкви не конкурують одна з одною, а співіснують у своїй різноманітності. Разом три ідентифікаційні групи створюють неповторний феномен УГКЦ, як межової Церкви, яка існує і вбирає в собі традиції Сходу і Заходу.

6. Визначено, що особливістю орієнтальної ідентифікаційної групи є тяжіння культово-обрядових практик до візантійського коріння. Також до специфіки орієнтальних греко-католицьких культових практик треба зарахувати святкування християнських свят згідно з візантійською традицією, з практикою постів та моління Ісусової молитви на так званих чотках. Ідейним натхненником та осередком орієнтальної групи є монастирі, які дотримуються східнохристиянської духовності, найвідомішим з яких є Святоуспенська Унівська Лавра зі своїми дочірніми монастирями.

Щодо окцидентальної греко-католицької ідентифікаційної групи, то необхідно зазначити, що вона послуговується багатьма латинськими, або златинізованими культово-обрядовими практиками. Такі практики стосуються практично всіх елементів обрядовості цієї Церкви – від Літургії до приватних молитовних практик – і в основному ґрунтуються на зверненні до раціонального осмислення Бога і Священного, а також діалозі з Богом і святими через розумове осмислення культово-обрядових практик. Культово-обрядові практики для цієї групи є в багатьох випадках визначальними для їхньої духовної ідентифікації.

Загальнокатолицька група, опираючись і керуючись рішеннями та тенденціями, Католицької Церкви досліджує і впроваджує візантійський обряд, відкидаючи старі латинізуючі елементи та, своєю чергою залишає низку елементів, які є додаткові та глобально не суперечать східнокатолицьким традиціям, але духовно поєднують їх зі своїми спільнотами в межах всієї Католицької Церкви. До її складу входять монаші та мирянські організації, які діють у межах Католицької Церкви, зокрема і серед Східних Католицьких Церквах – УГКЦ.

Також прогнозовано збільшення кількості загальнокатолицьких рухів, зокрема через діяльність молоді в греко-католицькому середовищі. Молодь цієї конфесії через участь у різноманітних загальнокатолицьких заходах, що відбуваються у різноманітних частинах світу, переймають загальнокатолицькі культово-обрядові практики. Цій тенденції також сприяє процес глобалізації світу та розвитку технологій, зокрема Інтернету.

7. Встановлено, що в тенденціях розвитку культово-обрядових практик простежується тяжіння до орієнтальної греко-католицької ідентифікаційної групи через правлячих ієреїв цієї Церкви.

Список праць, опублікованих за темою дисертації

Статті у фахових виданнях

1. Кобрин Михайло. Замоїський синод і формування традиційної ідентичності УГКЦ [Текст] / Михайло Кобрин // Вісник ЛНУ імені Івана Франка. Філософія, вип. 15. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2012. – С. 245–252.
2. Кобрин Михайло. Вплив рішень II Ватиканського собору на екуменічну позицію УГКЦ в сучасній Україні [Текст] / Михайло Кобрин // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – Вип. 75 (№8). – К.: ВІР УАН, 2013. – С. 538–541.
3. Кобрин Михайло. Екуменічна позиція УГКЦ: етапи розвитку та сучасні тенденції [Текст] / Михайло Кобрин // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. Вип. 77 (№10). – К.: ВІР УАН, 2013. – С. 242–245.
4. Кобрин Михайло. Симбіоз окцидентальної та орієнтальної греко-католицьких груп як вияв ідентичності УГКЦ [Текст] / Михайло Кобрин // Українське релігієзнавство. Бюлетень Української асоціації релігієзнавців і Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України. Вип. 69. – К.: Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України, 2014. – С. 49–59.
5. Кобрин Михайло. Багатовекторність культово-обрядових практик УГКЦ як вияв феномену греко-католицької релігійності [Текст] / Михайло Кобрин // Релігія та Соціум. Міжнародний часопис. № 1–2 (13–14). – Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2014. – С. 272–278.

Статті у наукових виданнях, матеріали та тези конференцій

6. Кобрин Михайло. Проблема ідентичності УГКЦ через призму культово-обрядових практик [Тези] / Михайло Кобрин // Студентсько-аспірантська конференція філософського факультету ЛНУ ім. І.Франка, (19-20 квітня 2012 р.). – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2012. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/april-2012>.
7. Кобрин Михайло. Замоїський синод і формування традиційної ідентичності УГКЦ [Тези] / Михайло Кобрин // V міжнародна наукова конференція «Проблеми культурної ідентичності в ситуації сучасного діалогу культур» (26-27 квітня 2012 р.). – Острого: Національний університет «Острозька академія», 2012. – С.41–42.
8. Кобрин Михайло. Філософське та богословське розуміння культово-обрядових практик [Тези] / Михайло Кобрин // Науково-звітна конференція філософського факультету ЛНУ ім. І.Франка (6 лютого

- 2013 р.). – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2013. – С.184–187.
9. Кобрин Михайло. Вплив літургійної реформи II Ватиканського собору на культово-обрядові практики УГКЦ [Текст] / Михайло Кобрин // Наукові записки. Серія «Культурологія». Матеріали VI Міжнародної наукової конференції «Культура в горизонтах сталих і плінних ідентичностей» (12–13 квітня 2013 р.) Ч.1. – Острог: Національний університет «Острозька академія», 2013. – Вип. 11. – С. 341–353.
  10. Кобрин Михайло. Замойський синод і формування ідентичності УГКЦ [Тези] / Михайло Кобрин // Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Соціокультурні виміри релігійних процесів у світі та в Україні» (30–31 травня 2013 р.). – Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2013. – С.145–148.
  11. Кобрын Михаил. Философское и богословское понимание культово-обрядовых практик [Текст] / Михаил Кобрын // «Актуальные вопросы общественных наук: социология, политология, философия, история» Сборник статей по материалам XXVIII международной научно-практической конференции (09 сентября 2013 г.). – Новосибирск: Изд. «Сибак», 2013. – С. 44–50.
  12. Кобрин Михайло. Симбіоз окцидентальної та орієнтальної греко-католицьких груп як вияв ідентичності УГКЦ [Тези] / Михайло Кобрин // «Проблеми культурної ідентифікації в контексті соціокультурного різноманіття: матеріали міжнародної наукової конференції» (04 квітня 2014 р.). – Острог: Національний університет «Острозька академія», 2014 – С. 61–62.

АНОТАЦІЇ

Кобрин М. С. Культово-обрядові практики УГКЦ: особливості та тенденції розвитку. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.11. – релігієзнавство. – Національний університет «Острозька академія», Острог, 2015.

Дисертація є філософсько-релігієзнавчим дослідженням трансформації культово-обрядових практик Української Греко-Католицької Церкви від часу її виникнення до сьогодення. Досліджено, що підґрунтям утворення різних підходів до культового життя греко-католиків слугували філософські концепції Католицизму і Православ'я, які увібрала в себе унійна Церква, як приклад своєї «межової» сутності існування на «пограниччі».

Аналіз розвитку і еволюція культово-обрядових практик цієї конфесії виявили різновекторність підходів до обрядовості в середовищі УГКЦ, що призвело до утворення в греко-католицькому середовищі відмінних ідентифікаційних груп, які вибудовують свою ідентифікацію на базі культово-обрядового життя.

Доведено, що, крім традиційної орієнтальної ідентифікаційної греко-католицької групи, яка дотримується в культово-обрядовому житті візантійсько-православної традиції, та окцидентальної греко-католицької групи, яка проявляє свою ідентифікацію через латинізовану обрядовість, у середовищі УГКЦ існує і активно розвивається загальнокатолицька греко-католицька ідентифікаційна група, що складається зі спільнот і рухів, які існують у межах всієї Католицької Церкви і використовують універсальні культові поклоніння для adeptів своєї спільноти по всьому світу.

Визначено, що ідентифікаційні групи в межах Української Греко-Католицької Церкви не конкурують одна з одною, а співіснують у своїй культово-обрядовій різноманітності. В сукупності три ідентифікаційні греко-католицькі групи творять ідентичність УГКЦ. Разом три ідентифікаційні групи створюють неповторний феномен УГКЦ, як межової Церкви, яка існує і вбирає в собі традиції Сходу і Заходу.

Ключові слова: УГКЦ, культово-обрядові практики, ідентифікаційні групи, латинізація, орієнталізм, загальнокатолицькі спільноти, ідентичність.

Кобрын М. С. Культово-обрядовые практики УГКЦ: особенности и тенденции развития. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.11 – религиоведение – Национальный университет «Острожская академия», Острог, 2015.

Диссертация является философско-религиоведческим исследованием трансформации культово-обрядовых практик Украинской Греко-Католической Церкви со времени ее возникновения до наших дней. Доказано, что основой образования различных подходов к культовой жизни греко-католиков служили философские концепции католицизма и православия, которые вобрала в себя униатская церковь, как пример своей «пограничной» сущности существования на «границе».

Анализ развития и эволюции культово-обрядовых практик данной конфессии обнаружил разновекторность подходов к обрядности в среде УГКЦ, что привело к образованию в греко-католической среде идентификационных групп, которые выстраивают свою идентификацию на базе культово-обрядовой жизни.

Доказано, что кроме традиционной орієнтальної ідентифікаційної греко-католицької групи, которая придерживается в культово-обрядовой жизни византийско-православной традиции и окцидентальной греко-католической группы, которая проявляет свою идентификацию через латинизированную обрядность в среде УГКЦ существует и активно развивается общекатолическая греко-католическая идентификационная группа, которая состоит из сообществ и движений, которые существуют в пределах всей Католической Церкви и используют универсальные культовые поклонения для adeptов своей общности по всему миру.

Определено, что идентификационные группы в пределах Украинской Греко-Католической Церкви не конкурируют друг с другом, а сосуществуют в своей разнообразии. В совокупности три идентификационные греко-католические группы создают идентичность УГКЦ. Вместе они создают неповторимый феномен УГКЦ, как предельной церкви, которая существует и впитывает в себя традиции Востока и Запада.

Ключевые слова: УГКЦ, культово-обрядовые практики, идентификационные группы, латинизация, ориентализм, общекатолические общины, идентичность.

Kobryn M. S. Cult ritual practices UGCC: features and trends of development. – The manuscript.

The research thesis is submitted to obtain a degree of a Candidate of Philosophy in major 09.00.11. – Religious. – National University of Ostroh Academy. – Ostroh, 2015.

The dissertation is a philosophical study of religion transformation of cult and ritual practices of the Ukrainian Greek Catholic Church from its inception to the present. It has been investigated that the basis for the formation of different approaches to religious life of Greek Catholics served philosophies of Catholicism and Orthodoxy, which has incorporated Uniate Church, as an example of the «boundary» essence of existence on the «borderland».

It has been demonstrated that the development of Church from its formation as a result of the Union of Brest till the end of the nineteenth century, was held under constant Latin influence of the Catholic Latin Rite. Latinization of Greek Catholics is certified by resolution of Zamoyski Synod, which systematized cult ritual practices according to Trydenskoho Cathedral. Also, Latinization of Greek Catholics is certified by Dobromyl reform Vasylyanskoho rank, which was guided by the Jesuit fathers and Lviv Local Council in 1891 which accepted a lot of Latin influences in the ritual area.

It has been established that the twentieth century was an important stage in the development of the Ukrainian Greek Catholic Church. At the beginning of the century Primate of the Church of Andrey Sheptytsky implemented changes and reforms in the life of the church. Purification was conducted by cult-ritual practices which Greek Catholics used from Latin strata. These actions have led to discussions with the part of the Greek Catholic clergy led by Bishop Gregory Stanislav Khomyshyn who were in favour of preserving layers in Latin cult and ritual practices, and advocated a more close relationship with Latin theological tradition.

In the postwar period the Greek Church developed in two environments. One of them was the underground church in Galicia and in the Ukraine in general, and the other was diaspora church which was developed abroad. Underground environment phenomenon gave rise to Sacralization rituals in the underground, which basically had Latin elements of cult and ritual practices of the UGCC. Diaspora and was based on general catholic trends of theological attitude to Eastern spirituality, which is mainly based on the decisions of Vatican II and proclaimed the return of the Eastern Catholic Churches to their bases.

Analysis of the development and evolution of cult-ritual practices of this confession found multidirectional approaches to ritual in Church environment, which led to the formation of the Greek Catholic identity among different groups which are building their identity on the basis of cult-ritual life.

It is proved that in addition to traditional Oriental Catholic identity group, which observes a cult-ritual life of the Byzantine-Orthodox traditions and oktsydentalnoyi Greek-Catholic group which shows its identification through Latinized ritualism, general Greek Catholic group exists and actively develops in Greek Catholic Church environment, which consists of communities and movements that exist within the entire Catholic Church and uses the universal religious worship for followers of their community throughout the world.

It has been determined that identity groups within the Ukrainian Greek Catholic Church do not compete with each other and coexist in their cult-ritual diversity. Taken together, three identifying Greek Catholic Church groups create identity of UGCC. Together they create a unique phenomenon in the Church of cult-ritual dimension, as the boundary church, which exists and absorbs a tradition of East and West.

Keywords: UGCC, religious ritual practices, identifying groups, Latinization, Orientalism, general Catholic communities, identity.